



TURISTIČNA
ZVEZA
SLOVENIJE

Šolski center Velenje

Šola za storitvene dejavnosti

Trg mladosti 3, Velenje

»GRTA PA DOVTA« PO MISLINJI



Tekmovanje Turistični vodnik

Avtor: Matic Bizjak Jambrovič

Mentor: Marko Gams, mag. posl. ved

Mislinja, maj 2024

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	3
2. Predstavitev Mislinje	3
3. POTEK VODENJA	4
5 GLAVNE ZNAMENITOSTI MISLINJE	7
6 INFORMACIJE ZA SAMOSTOJNI OGLED	10
7 VIRI IN LITERATURA	10

KAZALO SLIK

Slika 1 Jože Tisnikar in Tisnikarjeva hiša	6
Slika 2 Cesta skozi Hudo luknjo.....	8
Slika 3 Ruševine gradu Valdek	8
Slika 3 Tisnikarjeva hiša	6
Slika 4 Cerkev Sv. Lenarta.....	9

1. UVOD

V seminarski nalogi bom podrobneje opisal svoj domači kraj Mislinjo. Naslov predstavlja naše lepo koroško narečje, saj je Mislinja zelo pomemben del koroške regije. Naslov pomeni gor in dol po Mislinji, saj želim, da spoznate Mislinjo v celoti, vse od "grta pa dovta" bi pri nas rekli. Voden ogled je namenjen in primeren za vse starostne skupine, tako mladim kot starejšim. Čeprav je naselje Mislinja mirno, je vseeno zelo zanimivo. Ima veliko legend in skrivnosti, da pa bi občutili njen čar, si jo morate ogledati na svoje oči. Naslov je rahlo komičen, saj vas čez Mislinjo želim popeljati na zabaven način, ki pa bo vseeno poučen.

2. Predstavitev Mislinje

2.1. Lega in opis občine

Mislinja je središče širše okolice redko poseljenega Mislinjskega grabna pod južnimi pobočji Pohorja, na prelazu kjer se stikata Pohorje in Karavanke. Nastanek prvotnega naselja je povezan z delovanjem fužin, jedro sedanjega naselja pa stoji na vrhu mislinjskega klanca imenovanega »Šentlenart«. Mislinja zajema ob reki navzgor še zaselka Straže in Vovkarje in je najjužnejše naselje, ki je uvrščeno v koroško regijo. Po velikosti je ena večjih v Sloveniji, saj meri 112 km², ima 11 naselij in 1265 hišnih števil in približno 4700 prebivalcev. Je tipična podeželsko-vaška občina, njeno ozemlje se razteza od nadmorske višine 520 metrov v Spodnjih Dovžah in vse do najvišjega vrha Pohorja-Črnega vrha 1543 metrov. (<https://www.mislinja.si/about> <https://sl.wikipedia.org/wiki/Mislinja>)

2.2. Zgodovinski pregled občine Mislinja

Proti koncu 18. stoletja je posest z vsemi obrati podedoval baron Žiga Zois, ki je bil lastnik še mnogih drugih graščin, zato se je raje zadrževal na Krajskem in je imel v Mislinji le oskrbnike. Da je imel z njimi redne stike, dokazuje približno 500 pisem Žige Zoisa, ki so jih našli v arhivu (lesenih skrinjah) mislinjske graščine in so bila prepeljana v Delavski muzej na Ravne na Koroškem.

Žiga Zois ni imel naslednika, zato je obrate nasledil nečak Bonazza. Ta je železarno še povečal, nosila je ime "Eissenwerk Missling." Proti koncu 19. stoletja je pogosto menjavala lastnike, ker je postala zgubaška (malo rude doma, drag prevoz z vpregami,...). Leta 1900 je kupil propadlo železarno A. Perger, ki je uvedel lesno proizvodnjo, postavil železnico za spravilo lesa, ki jo je leta 1914 elektrificiral. Za slabše kakovostni les je postavil tovarno lepenke in sodarno, večino lesa so razrezali na njegovi žagi. Po drugi svetovni vojni je prešlo vso Pergerjevo imetje v last države.

Konec 17. in v začetku 18. stoletja je delovala globoko v gozdnem Pohorju, v povirju mislinjskega pritoka Glažutnica, steklarna ali glažuta. Bila je ena od sedemnajstih, kolikor jih je bilo na Pohorju, čeprav je bila ena manjših, nekateri domačini še hranijo steklene izdelke, za katere trdijo, da so iz mislinjske glažute. Izdelovanje stekla so vodili priseljenci, ki so se na to

spoznali. Morda je bila proizvodnja organizirana po načelu založništva, ker je ravno iz tega predela zelo pogost priimek Založnik. Za vedno pa bo ostalo ime potoka in ime dela Pohorja - Stara glažuta in Spodnja glažuta.

Mislinja je bila do druge svetovne vojne poznan industrijski kraj, ker je bila možnost zaposlitve precejšnja, ni bilo tako hudih socialnih problemov kot drugod. Ideje o socialni revoluciji pa so segle tudi v Mislinjo, prinašali so jih študentje in dijaki iz večjih mest. Posebno liberalno usmerjena je bila mladina znanih »šentlenartskih« trgovcev in gostilničarjev: Prevolnikovi, Čebularjevi, Iršičevi, ki so bili tudi prvi v boju proti nemškemu okupatorju. Boju se je pasivno ali aktivno pridružilo skoraj vso prebivalstvo, zato je bilo tudi število žrtev okupatorjevega nasilja veliko.

Po vojni se je naš kraj vključil v obnovo domovine, mladinske brigade so sekale les, gradili so šolo v Mislinjskem jarku, Šentilju, Doliču, Završah. Pa združni dom, gasilski dom... Veliko so naredili, le gospodarili niso najbolje, saj so opustili papirnico in sodarno, razvili pa le nekaj tekstilne industrije.

3. POTEK VODENJA

3.1 HUDA LUKNJA

Obiskovalcem kar v avtobusu predstavimo Hudo Luknjo. Razložimo, da se nahajamo ob reki paki v naravni soteski med vzpetinama Paški Kozjak in Tisnik, ki se imenuje Huda Luknja. Zgodovina soteske sega v začetek 20. stoletja.

Na tej točki – med vožnjo skozi sotesko - predstavimo njeno zgodovino skozi obe svetovni vojni. Za tem obiskovalcem predstavimo legendo o med domačini in prebivalci okoliških krajev zelo poznani legendi »beli ženi«, pri čemer se lahko malo pozabavamo. Legenda pravi, da naj bi se na cesti med Velenjem in Slovenj Gradcem v Hudi luknji, ponoči voznikom prikazovala ženska, poimenovana ali črna baba ali bela žena. Legenda ima dve varianti – ženska se prikaže kot štoparka ali se pojavi na zadnjih sedežih avtomobila. Ko prevozimo cestni odsek skozi Hudo luknjo, ženska izgine iz avtomobila. Po nekaterih pričevanjih voznike ščiti pred nevarnim cestnim odsekom, po drugih pa naj bi bila kriva za številne nesreče.

Na kancu se na predstavimo povsem novo kolesarsko progo, ki je speljana po opuščeni železnici »štreaki«. Je ena najbolje urejenih kolesarskih poti v Sloveniji s slikovito panoramo Pohorja in Uršlje gore.

3.2 PIZZERIJA VAGON

Avtobus se v Mislinji ustavi pri piceriji Vagon, kjer se potniki izkrcajo in naredimo prvi vtis na vas. Predstavimo picerijo Vagon danes in nekoč, ko je bila se železniška postojanka v Mislinji.

Nahajamo se ob regionalni cesti Velenje - Slovenj Gradec, pred bencinskim servisom Petrol v Mislinji.

Objekt v katerem se nahaja gostišče, je nastal že daljnega leta 1899. V tem času je bila to železniška postaja. Vlak ki je vozil po teh tirih je prav tukaj dosegel najvišjo nadmorsko višino v Sloveniji (v tistem času). Ta proga je bila leta 1968 ukinjena za potniški promet in ostala samo za tovornega, ki so ga leto kasneje tudi ukinili. Nekaj časa je objekt služil kot zatočišče mislinjski mladini, kjer so se med seboj družili in zabavali z družabnimi igrami.

3.3 OSNOVNA ŠOLA MISLINJA

Od picerije Vagon bi se sprehodili do OŠ Mislinja kjer jim na kratko predstavimo njeno zanimivo zgodovino. Začetki osnovne šole naj bi po uradnih podatkih segali v leto 1834, ko je bila v kraju ustanovljena prva šolska stavba, v kateri je takrat pričela redno delovati najprej nedeljska šola. Že leta 1835 pa je bila ustanovljena trivialna šola kot enorazrednica. Edini dokument, ki je iz tega obdobja ostal ohranjen, je zlata knjiga, nedvomno izjemna dragocenost, s katero pa se lahko ponaša le malo šol.

Leta 1888 je šentiljska šola dobila novo stavbo in postala »trirazrednica«, v kateri pa je lahko imelo pouk do 60 učencev. Točno 40 let kasneje se razvije oddelek za oddaljene šolske otroke. (<https://www.mislinja.si/files/other/news/90/24944Zgodovina%20%C5%A1olstva.pdf>)

3.4 SKAKALNICA MISLINJA

Po ogledu osnovne šole zaokrožimo pot proti smučarski skakalnici. Med potjo obiskovalcem predstavimo dvorano Lopan in upravo ter občinsko stavbo, ki se nahajajo ravno na sredini poti. Ko prispemo do skakalnice, se postavimo na površine, namenjene gledalcem in jim razložimo, kje se nahajamo ter povemo nekaj o skakalnici.

Smučarsko skakalni center Mislinja se ponaša s 93m, 72m, 35m in pa tudi 15m skakalnicami, odetimi v plastiko. Center ima infrastrukturo, ki jo prejemajo le redke skakalnice v Sloveniji. Leta 2000 sta bila organizirana svetovni B pokal v nordijski kombinaciji in celinski pokal v smučarskih skokih. (<https://www.mislinja.si/objava/107964>)

3.5 CERKEV SV. LENARTA

Pred vrnitvijo do avtobusa naredimo krog po Mislinji in gremo do cerkve Sv. Lenarta, ki se nahaja tik na vstopu v Mislinjo, kjer se naselje Dolič konča. Obiskovalce povabimo pred cerkev, na stran, ki ni obrnjena proti glavni cesti, saj je lahko tudi zelo hrupno.

Cerkev, ki je enotne gradnje, je sestavljena iz prizmatičnega zvonika s stranskima lopama, ladje z enako visoko kapelo na severni strani ter enako široko in visoko ploščato, 3/8 sklenjenih prizbiterij z zakristijo na južni strani. Zanimivost: cerkev sv. Lenarta je bila prvič omenjena leta 1476, ko so jo požgali Turki in je Šentiljska podružnica. Ponovno je bila sezidana 1652, pozneje pa so ji prizidali zvonik pred fasado in sedi 18. st. stransko kapelo. (http://www.kleindenkmaeler.at/detajl/korche_hl_lenart)

3.6 TISNIKARJEVA HIŠA

Po ogledu cerkve se odpravimo nazaj proti nekdanji železniški postaji Vagon in se z avtobusom odpeljemo do Tisnikarjeve rojstne hiše. Tam se postavimo pred hišo, v primeru, da je hiša odprta za ogled, pa obiskovalce popeljemo notri in jim predstavimo hišo ter jim za tem dovolimo, da si jo tudi sami ogledajo. Na začetku slikovite soteske Mislinjski graben se dviga rojstna hiša priznanega slikarja Jožeta Tisnikarja. Ta čudovita stavba iz 17. stoletja je nekoč služila kot fužina, a je leta 1899 prešla v last bivalne hiše. Danes jo je Mednarodno Kulturno društvo Jože Tisnikar preoblikovalo v galerijo Kavka, ki poleg umetniških dogodkov ponuja tudi informacijsko točko o slikarjevem življenju in delu. V tej ustvarjalni oazi se odvijajo številni dogodki, kot so likovna izobraževanja, razstave, mednarodna Tisnikarjeva likovna kolonija ter Grabn Art in Mala Tisnikarjeva kolonija.



Slika 1: Jože Tisnika in Tisnikarjeva hiša

URA/ČAS	LOKACIJA	VSEBINA
11.00	Na avtobusu	Predstavitel Hude Luknje, povzetek legende in spoznanje s gosti.
11.15	Pizzerija Vagon	Predstavitel nekdanje železniške postojanke.
11.45	Sprehod do osnovne šole	Predstavitel osnovne šole, povemo še nekaj o novi telovadnici
12.15	Sprehod do smučarke skakalnice	Povemo nekaj o občinski stavbi in pa ob skakalnici tudi predstavitel skakalnice
12.30	Cerkev Sv. Lenarta	Predstavitel cerkve in nekaj besed o turških vpadih
13.00	Tisnikarjeva rojstna hiša	Ogled zbirke in predstavitel hiše

4 ČASOVNICA OGLEDA

5 GLAVNE ZNAMENITOSTI MISLINJE

HUDA LUKNJA

Huda Luknja je ena izmed jam, katere vhod se nahaja nad istoimensko sotesko reke Pake, blizu kraja Gornji Dolič pri Mislinji. Ta deluje kot del širšega jamskega sistema, ki ga je oblikovala ponikalnica Ponikva v osamljenem krasu tega območja. Jamo sestavljata dva glavna rova: spodnji Vodni rov, kjer teče Ponikva, in zgornji suh rov imenovan Medvedov rov. Glavni vhod se odpira pri vznožju hriba Tisnik, poleg tega pa je znan še en, višje ležeč ponor Ponikve, ki je dostopen le nekaj deset metrov v globino. Nad slednjim je vhod v jamo Lisičnica, ki je povezana s Hudo luknjo prek sifona. S skupno dolžino 2339 m je jamski sistem Hude luknje največji v severovzhodni Sloveniji. Med arheološkimi raziskavami na območju, predvsem v jami Špehovka, so našli kamnito orodje iz mlajše kamene dobe. Arheološka plast je bila odkrita tudi v Hudi luknji, vendar še ni bila datirana. Zaradi tega je bila jama razglašena za nepremični spomenik lokalnega pomena. Raziskave prenikle vode v Medvedovem rovu so potrdile podobno favno talnih nevretenčarjev kot v jamah Dinarskega krasa, vendar so prevladovali maloščetinci namesto ceponožcev. Širše območje soteske Huda luknja s tremi jamami je zavarovano kot naravni rezervat Huda luknja, Špehovka, Pilanca.



Slika 2: Cesta skozi Hudo luknjo

GRAD VALDEK

Grad Valdek (nemško Waldeck) se nahaja na vzpetini pred Hudo Luknjo v občini Mislinja, na nadmorski višini 618 m. Grad je dobil ime po plemiški rodbini Waldeck, ki naj bi ga sezidala valdeški roparski vitezi v 12. stoletju. Z zidovi, debelimi kar 170 cm, je predstavljal zanesljivo utrdbo. Kasneje je grad prešel v roke družine Auffenstein. Uničen naj bi bil v prvi polovici 15. stoletja, ko so ga napadli Turki. Med 15. in 18. stoletjem je zamenjal več lastnikov, nazadnje pa se v 18. stoletju omenja družina Freihern iz Slovenj Gradca kot zadnji lastniki. Po zemljiški odvezni leta 1848 je grad izgubil svoja nekdanja pripadajoča kmetijska zemljišča, kar je pripeljalo do njegovega propada. Tako so do sredine 19. stoletja ostale le še ruševine, ki so bile leta 1994 zavarovane kot umetnostni in kulturni spomenik. Grad je bil zgrajen z namenom varovanja cestnega prehoda, ki je povezoval današnje Završe, Dolič in Vitanje.



Slika 3: Ruševine gradu Valdek

HIŠA JOŽETA TISNIKARJA

Rojstna hiša Jožeta Tisnikarja se nahaja v Mislinji, Slovenija. Stavba, ki sega v 17. stoletje, je nekoč služila kot fužina, a je kasneje, leta 1899, postala bivalni prostor. Hiša je bila prvotno delovala kot del industrijskega kompleksa, vendar je bila preurejena v domačijo. V njej je preživel svoje otroštvo in mladost priznani slovenski slikar Jože Tisnikar. Danes je hiša prenovljena in jo upravlja Mednarodno Kulturno društvo Jože Tisnikar.

Poleg tega, da je hiša zgodovinski spomenik, je tudi pomembna kulturna točka v kraju. V njej je uredili galerijo Kavka, ki prikazuje umetnikova dela in gosti različne kulturne dogodke, kot so razstave, likovna izobraževanja in mednarodne likovne kolonije. Hiša služi tudi kot informacijska točka o življenju in delu Jožeta Tisnikarja.

CERKEV SV. LENARTA

Cerkev Sv. Lenarta se nahaja v Mislinji, Slovenija, in je pomemben verski in kulturni spomenik na tem območju. Gre za tipično cerkev, zgrajeno v gotskem slogu, ki sega v 15. stoletje. Cerkev Sv. Lenarta je posvečena svetemu Lenartu, zavetniku kmetov in konj, ter je bila središče verskega življenja v Mislinji že stoletja. Zunanost cerkve krasijo gotski elementi, kot so ožji okenski špranjici in sprednji portal, ki dajejo cerkvi poseben značaj. Notranjost cerkve je preprosta, a impresivna. V njej najdemo nekaj slikarskih del, kipi svetnikov in drugih verskih simbolov. Posebej velja omeniti glavni oltar, ki je običajno posvečen sv. Lenartu, ter stranske oltarje, ki so posvečeni drugim svetnikom. Cerkev Sv. Lenart je pomembno središče verskega življenja v Mislinji in se redno uporablja za verske obrede, maše, poroke in druge verske dogodke. Poleg tega predstavlja tudi kulturno znamenitost, ki privablja obiskovalce zaradi svoje zgodovine, arhitekture in umetniških del.



Slika 1: Cerkev Sv. Lenarta

6 INFORMACIJE ZA SAMOSTOJNI OGLED

TISNIKARJEVA HIŠA

Mobilna številka: 041 978 549

Elektronska pošta: info@tisnikar.si

Spletna stran: <https://www.mislinja.si/objava/106827>

Naslov: Gozdarska cesta 162, 2382 Mislinja

7 VIRI IN LITERATURA

S. Berzelak, K. Z. Berzelak: Slovenj Gradec in Mislinjska dolina. Mestna občina Slovenj Gradec in občina Mislinja.

http://www.kleindenkmaeler.at/detail/korche_hl._lenart

<https://www.mislinja.si/objava/106827>

<https://www.mislinja.si/objava/107023>

https://sl.wikipedia.org/wiki/Huda_luknja

<https://www.mislinja.si/objava/107964>

<https://www.mislinja.si/about> <https://sl.wikipedia.org/wiki/Mislinja>

<https://www.mislinja.si/files/other/news/90/24944Zgodovina%20%C5%A1olstva.pdf>